

Positief of negatief, maar altijd in beweging

Titus Yocarini

Een zwartwitaffiche van Anthon Beeke – ik geloof voor een theatervoorstelling in Mickery in de jaren zeventig – laat twee bakken zien waarin foto's in ontwikkeling zijn. Eigenlijk is dit een passend affiche voor de ontwikkeling van een nieuw instituut in Nederland, dat het Nederlands fotoarchief moet gaan heten. In die jaren speelde het onderzoek naar fotoarchieven. Zo ontstond een momentopname van ruim zeventigarchieven van fotografen, die inzicht gaf in de omvang van diearchieven. De inzet van het onderzoek was om een aanzet te geven voor de oprichting van een Nederlands fotoarchief.

De ervaring met het onderbrengen van het fotoarchief van Maria Austria in een stichting, waarmee het beheer, maar vooral het gebruik van de foto's werd georganiseerd en gegarandeerd, maakte duidelijk wat de betekenis van een landelijk archief zou kunnen zijn. De schatten die bijzondere fotoarchieven herbergen, konden blijvend afgedrukt, tentoongesteld en gepubliceerd worden. Dat leverde natuurlijk ook geld op, dat dan weer ten goede van dearchieven kon komen. Het bewaren van negatieven en fotoafdrukken van een fotograaf maakt het mogelijk om de eigen stijl bij herafdrukken uit een nalatenschap te benaderen. Maar het bewaren van foto's in een archief mag nooit een doel op zich worden.

Foto's zijn onder andere in Amsterdam, Leiden en Den Haag al op museaal en wetenschappelijk niveau verzameld. Ook in gemeentelijkearchieven en op universiteiten zijn fotocollecties aangelegd. De beelden die terecht komen in exposities of boeken worden vaak iconen. De in negatievenarchieven opgeslagen schatten bieden een heel andere en veel bredere kijk door de lens van de fotograaf. Onverwachte beelden ook, die nooit eerder te zien waren. Een fotoarchief zou dus eigenlijk fotonegatievenarchief moeten heten. Dat woord geeft de essentie van het instituut weer.

Voor de financiële basis van het Nederlandse fotoarchief is indertijd een rijkssubsidie aangevraagd, die werd gehonoreerd. Daaraan kleefde echter tegelijk de verplichting om het archief in Rotterdam te vestigen. Die voorwaarde paste in het beleid van het ministerie van WVC om subsidies voor cultuur beter tussen Amsterdam en Rotterdam te verdelen.

Intussen hield de stichting fotoarchief Maria Austria Particam aan haar vestigingsplaats Amsterdam vast (Particam staat voor partizanencamera, een groep fotografen die in het verzet zaten en na de oorlog onder die naam samenwerkten). Het gemeentearchief Amsterdam, dat een grote reputatie heeft met zijn verzameling foto's, bood onderdak aan de stichting, die subsidie

Titus Yocarini is directeur van het Museum voor Communicatie in Den Haag

van de gemeente kreeg. Zo ontstonden er twee instellingen die zich voor de exploitatie van de bijzondere fotoarchieven inspannen.

Daarmee waren er opeens twee subsidies die ten goede kwamen aan fotoarchieven. De som der delen was natuurlijk meer. Dat was pure winst voor de fotografie en voor dearchieven in het bijzonder, maar beide subsidies zijn niet zo omvangrijk dat van een groots gebaar voor een nationaal instituut gesproken kan worden. En ook de subsidie voor een Nederlands fotomuseum in Rotterdam heeft nooit de duw gegeven om iets van echte importantie van de grond te krijgen. Met de strijd om het Wertheimer-legaat werden de belangen weer contrair, en dat heeft in de kunst en cultuur zelden iets opgeleverd.

Ligt het voor de hand dat er één instelling in Nederland is die zich specifiek richt op het beheren en toegankelijk houden van fotonegatievenarchieven? Ja, dat zou heel logisch zijn, en is ook een verstandig toekomstbeeld. Zo'n beeld ontstaat niet in de marge van het beleid, zoals de overheid dat nu subsidieert. Zo'n beeld zou evident moeten zijn voor alle belanghebbenden en alle emotionele hindernissen moeten kunnen overbruggen. Nieuwe generaties zullen er straks een oordeel over hebben, dat los komt te staan van alle strijd die gevoerd is. Ik zou dat wel mee willen maken.

Naast de nalatenschap van fotografen waarvoor we ons inspannen, is het goed om de aandacht ook te richten op de erfenis van amateurfotografen. De twintigste eeuw was de eeuw van de fotografie, waarin de amateur met een Brownie, Clack, Leica of steeds duurdere spiegelreflexcamera alles vastlegde wat in zijn omgeving de moeite waard leek. Zo ontstond een beeldmonument van de twintigste eeuw dat zijn weerga niet kent. En al die oude troep zullen kinderen en kleinkinderen straks niet meer willen bewaren.

Er zijn al verzamelaars van die onbekende tijdsdocumenten, die een nieuwe betekenis krijgen in een expositie of boek. Maar het Nederlands amateurfotoarchief, dat monument van de eeuw in negatief en positief beeld, moet nog opgericht worden. Een pakhuis vol tijdsdocumenten, die reflecteren op het dagelijks leven, dat altijd in beweging was.